

6. Маслак О. Прогноз розвитку ринку зерна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agro-business.com.ua>
7. Розвиток ринку зерна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agro-business.com.ua>
8. Сміт А. Добробут нації: дослідження про природу та причини добробуту націй / А. Сміт. – К. : PortRoyal, 2001. – 594 с.
9. Темпи експорту зерна майже дорівнюють тогорічним [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zerno.org.ua>
10. Україна увійшла до трійки найбільших експортерів зерна <http://www.epravda.com.ua>

Освещены отдельные аспекты современного состояния зернового производства Украины. В частности, проанализированы валовые сборы зерновых, посевные площади, урожайность. Рассмотрена динамика производства зерна в Украине, структура внутреннего потребления зерна и ценовая ситуация на внутреннем рынке. Очерчены основные проблемы производственного, организационного и экономического характера в сфере зернопроизводства Украины.

Производство зерна, валовые сборы, посевные площади, закупочные цены, поставки зерна.

The separate aspects of the modern state of grain production of Ukraine are lighted up in the article. In particular, are analyzed gross collections of grain-growing, sowing areas, productivity. The dynamics of production of grain is considered in Ukraine, pattern of internal consumption of grain and price situation at the internal market. The basic problems of productive, organizational and economic character are outlined in the field of grain production of Ukraine.

Production of grain, gross collections, sowing areas, purchase price, supplying with grain.

УДК 636.2:330.34

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА РОЗВИТОК СКОТАРСТВА В УКРАЇНІ

***Т. В. Мірзоєва, кандидат економічних наук
В. Куц, студентка***

Висвітлено основні проблеми вітчизняного скотарства в умовах сьогодення, зокрема такі основні, як низька ефективність галузі та висока її трудомісткість, постійне скорочення поголів'я худоби, повільний перехід на інноваційні технології на сільськогосподарських

підприємствах різного типу. Окреслено основні напрями підвищення ефективності та розвитку скотарства в Україні на перспективу, серед яких – поєднання великотоварного виробництва та виробництва в господарствах населення за наявності підтримки держави.

Скотарство, ефективність скотарства, виробництво молока, великотоварне виробництво.

Скотарство є основою вітчизняного тваринництва. Проте протягом останніх десятиліть його розвиток характеризується зменшенням поголів'я тварин та обсягів виробництва продукції, зниженням економічної ефективності загалом. Минулий рік не став переломним. У 2014 році в Україні вироблено молока та м'яса ВРХ менше порівняно з попереднім. Уже вкотре за підсумками річної діяльності вітчизняне скотарство характеризується спадом обсягів виробництва продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку та підвищення ефективності виробництва продукції скотарства присвячено ряд наукових праць та досліджень провідних українських вчених, зокрема В. Г. Андрійчука, О. І. Здоровцова, В. В. Зіновчука, М. В. Зось-Кіора, В. Я. Месель-Веселяка, І. І. Лукінова, П. Т. Саблука. У їхніх працях детально проаналізовано проблеми, що склалися в скотарстві, а також намічено заходи виведення його з кризи. Однак, питання, які постійно виникають у скотарстві, ставлять перед науковцями та провідними фахівцями все нові й нові виклики, на які вони повинні своєчасно реагувати.

Мета дослідження – проаналізувати проблеми, що стримують підвищення економічної ефективності та розвиток галузі скотарства в умовах сьогодення й окреслити можливі шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. В нинішніх умовах визначають кілька основних причин негативного розвитку галузі. По-перше, відзначають низьку ефективність скотарства. Зважаючи на низькі закупівельні ціни на молоко та м'ясо в 2014 році, галузь залишається малопривабливою для господарюючих суб'єктів. По-друге, відіграє суттєву роль демографічна ситуація в країні, яка зумовлює швидке скорочення поголів'я тварин у господарствах населення. Цей процес пояснюється як загальним зменшенням сільського населення, так і важкою щоденною працею, необхідною для утримання худоби та виробництва молока й м'яса. Такі умови господарювання стають менш привабливими для сільської молоді, яка мігрує до міст з вищими соціальними стандартами життя. По-третє, низька ефективність галузі скотарства зумовлюється низьким рівнем оновлення основних засобів виробництва та повільним переходом на інноваційні технології [4].

Наразі на переважній більшості сільськогосподарських підприємств домінують морально застарілі технологічні й технічні засоби виробництва. Це спричинює високу енергоємність виробничих процесів і постійне зростання собівартості продукції. Лише одиничні підприємства мають можливість у нинішніх умовах інвестувати в галузь. Причиною цього є великі строки окупності вкладених коштів, що досягають 7–8 років. У

зв'язку з цим, для суб'єктів агробізнесу скотарство є менш привабливим та цікавить здебільшого вертикально інтегровані компанії.

Існують також проблеми, які потребують термінового вирішення, зокрема, недостатній рівень технічного та технологічного оснащення молочних ферм і комплексів, еквівалентність обміну молока і промислової продукції, інтеграція виробника, переробника й торгівлі, відсутність належної кредитної та податкової політики, наявність ефективної державної політики, недостатньо розвинена інфраструктура ринку тощо. Оптимальним варіантом розв'язання проблеми забезпечення населення молоком та молокопродуктами є відновлення власного (вітчизняного) тваринництва з пріоритетним розвитком виробництва на сільськогосподарських підприємствах з поступовим переведенням його виробництва на промислову основу.

Незважаючи на наявність причин, які гальмують розвиток вітчизняного скотарства, існує й низка перспектив на майбутнє. Так, основним завданням галузі в найближчій перспективі є забезпечення потреб внутрішнього ринку якісною та доступною для широкого споживача продукцією, а також збільшення експортного потенціалу молока та молочної продукції. Мінагропром ставить перед собою завдання збільшити поголів'я корів до 2,72 млн гол., підвищити продуктивність основного стада до 5,66 тис кг/рік, довести обсяги виробництва молока до 15,4 млн т на рік [3].

Для виконання поставлених завдань необхідно спрямувати зусилля владних структур всіх рівнів на розвиток великотоварного виробництва та підтримку особистих селянських господарств. Великотоварне виробництво, на думку багатьох науковців і практиків, у майбутньому має стати основою стабільного функціонування галузі. Проте для того, щоб сектор перейшов на такі масштаби, необхідні значні капіталовкладення.

Підтримка великотоварного виробництва передбачає часткове відшкодування вартості будівництва (або реконструкції) тваринницьких ферм і комплексів. За підсумками минулого року за цією програмою виділялися кошти 20 суб'єктам господарювання у розмірі 226 млн грн, що дало можливість частково відшкодувати вартість побудованих та реконструйованих тваринницьких ферм і комплексів, у тому числі молочнотваринних ферм на 1987 корів [5]. За інформацією регіонів, торік побудовано 26 об'єктів, з них у галузі скотарства – 25; реконструйовано 95 об'єктів, у тому числі в галузі скотарства – 86 [3].

Окрім цього, сприятиме залученню інвестицій у великотоварне виробництво спрощення доступу до середньострокових (до 3 років) та довгострокових (до 8 років) кредитів комерційних банків за рахунок часткової компенсації з державного бюджету ставок користування запозиченими коштами; спрощення дозвільної процедури на впровадження тваринницьких проектів і бюджетної підтримки будівництва інженерної інфраструктури, а саме: електричних, газових мереж, системи водопостачання тощо.

Одним із варіантів розвитку молочного скотарства є також запровадження інноваційних підходів господарювання у малих і середніх

за розмірами сільськогосподарських підприємствах, у тому числі фермерських господарствах.

Досягнення перспективних показників розвитку галузі неможливе без підвищення ефективності господарювання у дрібних товаровиробників. Прикладом цього може стати Польща, де близько 90% сирого молока виробляють господарства населення та вони ж забезпечують постачання майже 70% загальних надходжень сировини на переробні підприємства. У наших західних сусідів процес переходу на інноваційні технології виробництва молока у фермерських господарствах пов'язаний з покращенням умов утримання тварин, доїння, годівлі, системи збуту. Якщо 5–7 років тому в країні домінували господарства з утриманням до 10 корів, то останніми роками їх кількість досягає 25 і більше. Доходи таких фермерів становлять від 50 тис. євро на рік. Проте це не заважає сільському населенню поєднувати роботу на фермі із зайнятістю в інших сферах господарської діяльності [3].

Приклад Польщі може стати зразком для господарств сільського населення України. Тим більше, що місцеві органи самоврядування можуть підтримати малі форми господарювання у сільській місцевості. За подальшого розвитку цього процесу дрібнотоварні ферми стануть альтернативою великотоварного виробництва. Такий підхід на нинішньому етапі розвитку галузі є прийнятним для України. Селянські господарства, які утримують для товарного виробництва 2–3 корови та мають бажання збільшити поголів'я до 10–12 корів, повинні отримувати державну підтримку при будівництві ферми на рівні із сільськогосподарськими підприємствами. Виробництво молока на міні-фермах потребує незначних капіталовкладень та частково може вирішити питання підвищення якості молочної сировини та насичення внутрішнього ринку [6].

Селянські господарства, які виробляють товарне молоко та бажують збільшити поголів'я корів, мають отримувати державну підтримку на рівні із сільськогосподарськими підприємствами. Потребують подальшого подовження програми часткової компенсації понесених витрат на придбання обладнання для доїння й охолодження молока, реєстрацію та ідентифікацію худоби господарств населення, штучне осіменіння молочного поголів'я тощо [2].

Щодо запровадження Державної програми розвитку села і, зокрема, молочного скотарства, то це на сьогодні це вважається проблематичним, з огляду на ситуацію, що склалася в державі. Запровадити програму можна тільки тоді, коли будуть виділені на це конкретні кошти.

Водночас, не можна забувати, що кожний регіон має свою специфіку щодо розвитку молочної галузі, тому можна сказати, що кожна область має розробити власні пропозиції з урахуванням можливостей використання своїх внутрішніх резервів. Крім того, обов'язково на рівні держави потрібно продовжувати розробку спільних правил гри для виробників і переробників, тому що нині у всіх підходи різні, а за таких умов дуже важко працювати на молочному ринку.

Економічна ефективність скотарства багато в чому залежить від організації виробництва та управління. З подоланням кризи, а потім і за-

безпеченням розвитку на основі пробудження ініціативи та самостійності товаровиробників, конкуренції між ними, почне підвищуватися й економічна ефективність. Це можливо лише за дотримання основних принципів переведення скотарства на промислову основу, що передбачає високий рівень продуктивності праці.

Значна роль належить удосконаленню формування комплексів в умовах інтеграції, поглибленню їх спеціалізації та застосування передових технологій виробництва молока; вибору раціональних розмірів комплексів та своєчасного їх освоєння та введення в корисну дію; зміцненню кормової бази із застосуванням науково обґрунтованого рівня годівлі; оптимізації структури стада; створенню спеціалізованих господарств і ферм із вирощуванням ремонтного молодняку, що відповідає вимогам технологій промислового виробництва; розробці та застосуванню перспективних форм організації праці та її оплати; підвищенню вимог до зоотехнічної роботи, спрямованої на використання можливостей зростання продуктивності худоби та якості її продукції.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З метою підвищення ефективності племінної роботи та нарощування генетичного потенціалу продуктивності у молочному скотарстві необхідно: привести вітчизняну систему селекції у тваринництві у відповідність до міжнародних стандартів; визначити як пріоритетний напрям використання бюджетних коштів на підтримку селекції у тваринництві; створення й функціонування єдиної системи обліку у тваринництві та формування централізованої інформаційної бази з племінної справи; підвищити ефективність використання в селекційному процесі кращих генетичних ресурсів вітчизняного та зарубіжного походження; сприяти використанню геномного типування тварин відповідно до світової практики [1].

Збільшення обсягів виробництва молока буде сприяти вирішенню продовольчої безпеки нашої держави. Тривалий час в дореформений період молочне скотарство розвивалося на розширеній основі. Останнім часом дана галузь, незважаючи на всі спроби держави стосовно її підтримки, опинилася в кризовому стані, наслідками якої є зменшення поголів'я корів та обсягів виробництва молока. Вжиття невідкладних заходів з боку владних структур, сільськогосподарських товаровиробників і переробних підприємств забезпечить прибутковість і конкурентоспроможність молочного скотарства.

Проведене дослідження дало змогу дійти висновку, що для подальшого розвитку галузі скотарства та підвищення його економічної ефективності необхідним є безперервне виявлення та усунення поточних проблем, які супроводжують виробництво продукції та проведення цілеспрямованої роботи щодо визначення основних напрямів розвитку на перспективу.

Список літератури

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [Присяжнюк М. В., Зубець М. В., Саблук П. Т. та ін.] ; за ред. М. В. Присяжнюка, М. В. Зубця, П. Т. Саблука та ін. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008 с. (С. 219).

2. Аграрний тиждень України 07 травня 2015 рік / На сьогодні молочне скотарство опинилось в скрутному становищі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://a7d.com.ua/analtika>

3. Газета підприємців АПК від 8 (303) квітня 2015 р./ Скотарство України: Реалії сьогодні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agro-business.com.ua>

4. Касіян Р. Л. Економічна ефективність виробництва молока і напрями її підвищення [Електронний ресурс] / Р. Л. Касіян. – Режим доступу : <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>

5. Про затвердження Порядку використання у 2010 році коштів Стабілізаційного фонду, що спрямовуються на часткове відшкодування сільськогосподарським товаровиробникам вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів : постанова Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2010 року № 900 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>

6. Якісна економічна теорія. Шляхи підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uaeconomic.com>

Освещены основные проблемы отечественного скотоводства в условиях современности, в частности такие, как низкая эффективность отрасли и высокая ее трудоемкость, постоянное сокращение поголовья скота, медленный переход на инновационные технологии на сельскохозяйственных предприятиях разного типа. Очерчены основные направления повышения эффективности и развития скотоводства в Украине на перспективу, среди которых – объединения крупнотоварного производства и производства в хозяйствах населения при наличии поддержки страны.

Скотоводчество, эффективность скотоводства, производство молока, крупнотоварное производство.

In the article the basic problems of the home cattle breeding are lighted up in the conditions of contemporaneity, in particular such basic, as subzero efficiency of industry and her high labour intensiveness, permanent reduction of population of cattle, slow passing to innovative technologies in the agricultural enterprises of different type. Basic directions of increase of efficiency and development of the cattle breeding are outlined in Ukraine on a prospect, among that are associations of large production and production in the economies of population at presence of support of country.

Farming, cattle breeding efficiency, milk production, great production.